

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Inga Žilienė
VKEKK pirmininkė

2016-01-29



Veiklų atskyrimas

Ekonomikos teorija:

- Struktūrinis atskyrimas
- Veiklų (funkcinis atskyrimas)
- Apskaitos atskyrimas

Veiklų atskyrimas

Martin Cave atskyrimo laipsniai:

- Ownership separation - 6
- Legal separation (separate legal entities with the same ownership) - 5
- Functional separation with localised incentives and /or separate governance arrangements – 4
- Functional separation - 3
- Virtual separation - 2
- Creation of a wholesale division - 1
- Accounting separation - 0

Veiklų atskyrimas elektroninių ryšių rinkoje

- **BEREC Guidance on functional separation:**

„an obligation on vertically integrated undertakings to place activities related to the wholesale provision of relevant access products in an independently operating business entity. That business entity shall supply access products and services to all undertakings, including to other business entities within the parent company, on the same timescales, terms and conditions, including those relating to price and service levels, and by means of the same systems and processes „

*“obligation on vertically integrated undertakings to place activities related to the **wholesale provision of relevant access products** in an independently operating business entity”*

ES Trečiojo paketo esmė (Dir. 2009/72, Dir. 2009/73)

Tikslas – užtikrinti konkurenciją ir elektros energijos tiekimą konkurencingiausiomis kainomis, naujų elektros energijos iš įvairių rūšių energijos išteklių tiekėjų ir naujų energijos gamintojų patekimą į tarpvalstybinę rinką.

Tinklų veiksmingai neatskyrus nuo gamybos ir tiekimo veiklos, lieka diskriminacijos pavojus ne tik eksploatuojant tinklą, bet ir skatinant vertikalios integracijos įmones pakankamai investuoti į savo tinklus.

Veiksmingą atskyrimą įmanoma užtikrinti tik pašalinus vertikalios integracijos įmonių siekį diskriminuoti konkurentus prieigos prie tinklų ir investicijų atžvilgiu. Nuosavybės atskyrimas, t. y. tinklo savininko paskyrimas sistemos operatoriumi ir jo nepriklausomumas nuo bet kokių su tiekimu ir gamyba susijusių interesų, yra veiksmingas ir patikimas būdas šalinti nuolat kylantį interesų konfliktą ir užtikrinti tiekimo saugumą.

Numatyti trys galimi atskyrimo modeliai/alternatyvos:

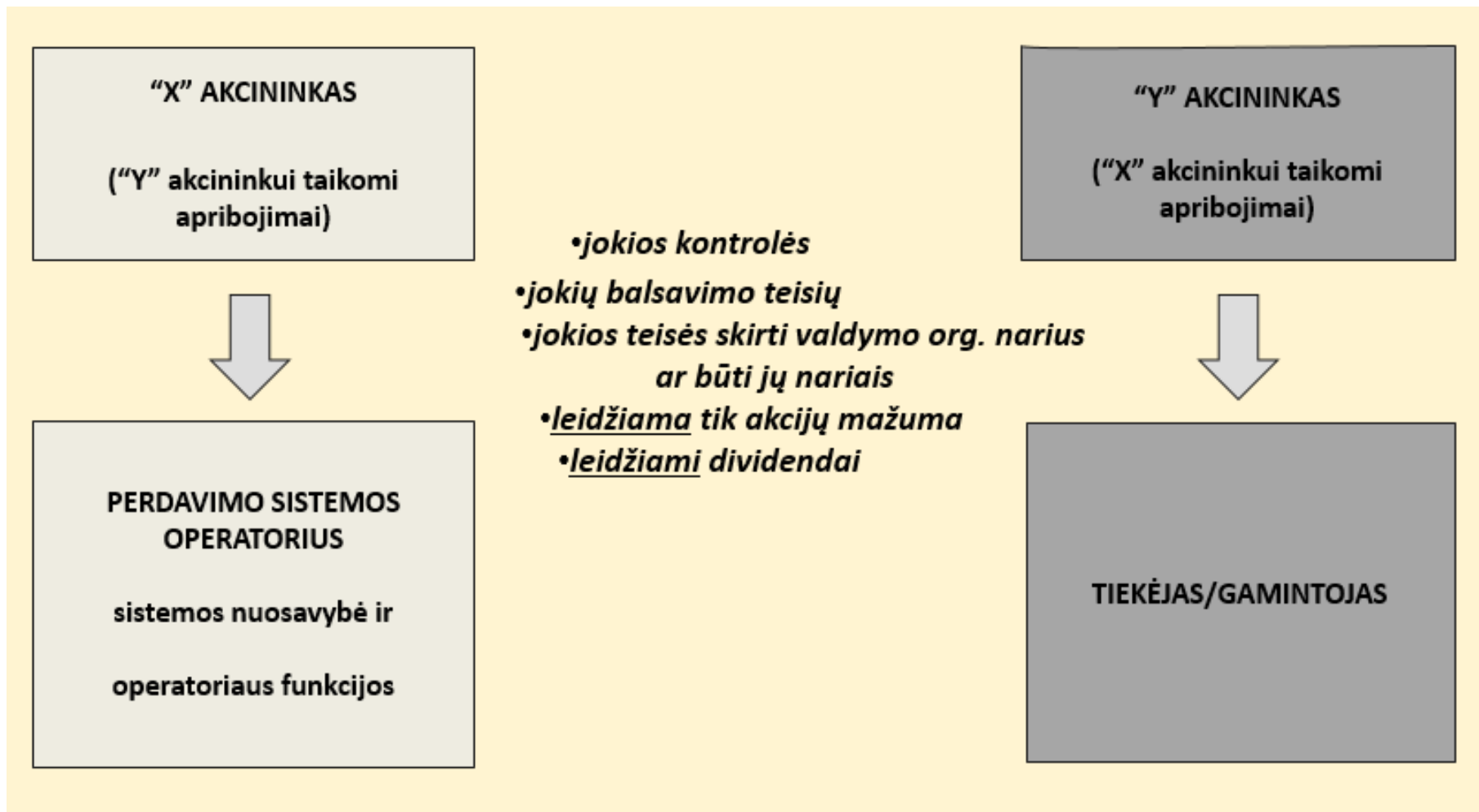
- *Nuosavybės atskyrimas*
- *Nepriklausomas sistemos operatorius*
- *Nepriklausomas perdavimo operatorius*

Nuosavybės atskyrimo modelis

Esminiai reikalavimai dėl perdavimo veiklos atskyrimo:

- Perdavimo sistemos operatoriaus nepriklausomumas. *Perdavimo sistemos operatorius, atlikdamas jam pavestas funkcijas, privalo veikti nepriklausomai nuo elektros energijos gamybos, skirstymo ir tiekimo veiklos bei jų komercinių interesų (24 ir 53 straipsniai):*
- 1) PSO nuosavybės teisė: *turi valdyti perdavimo tinklus, kitą turtą, reikalingą elektros energijos perdavimo veiklai tinkamai vykdyti;*
- 2) kontrolės neturėjimas:
 - ***tas pats asmuo ar asmenys neturi teisės tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoti asmenį, vykdančią gamybos ir (ar) tiekimo veiklą, ir tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoti PSO arba turėti kokių nors teisių PSO atžvilgiu (ir atvirkščiai);***
 - *tas pats asmuo ar asmenys neturi teisės skirti PSO priežiūros organų, valdymo organų ar administracijos narių ir tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoti asmenį, vykdančią gamybos ir (ar) tiekimo veiklą, arba turėti kokių nors teisių tokio asmens atžvilgiu;*
 - *tas pats asmuo neturi teisės kartu būti asmens, vykdančio gamybos ir (ar) tiekimo veiklą, ir perdavimo sistemos operatoriaus priežiūros organų, valdymo organų ar administracijos narys.*

Nuosavybės atskyrimo modelio principas



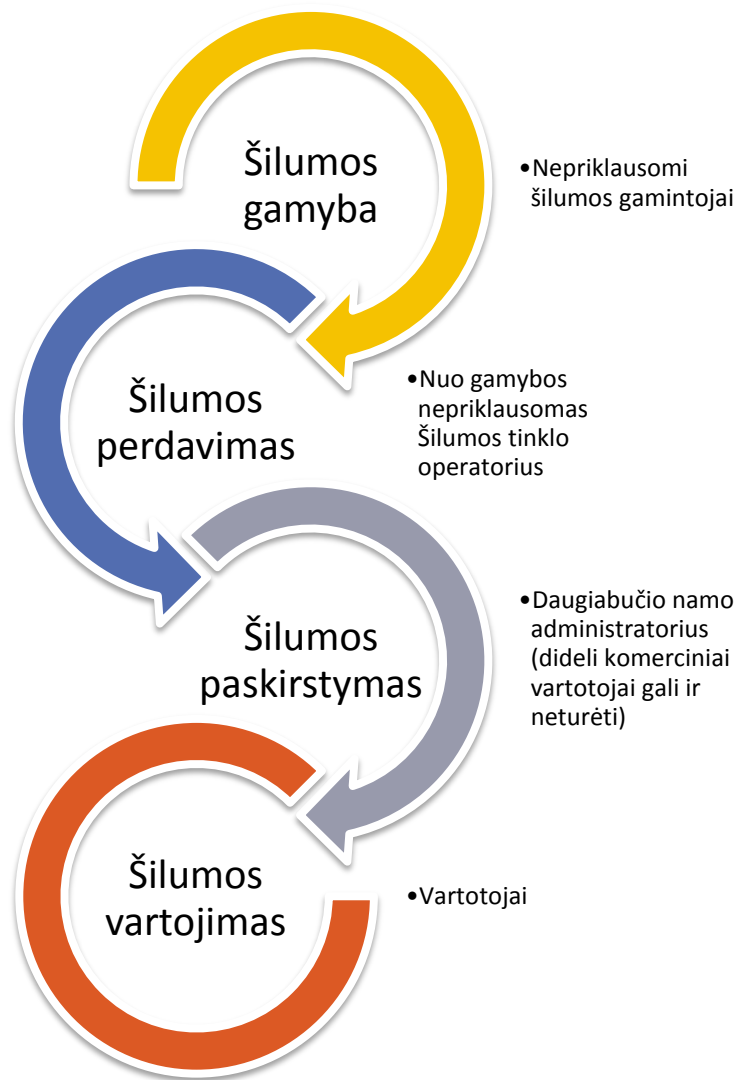
Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Alternatyvos esmė – Šilumos sektoriuje įgyvendinti gamintojų konkurenciją suteikiant šilumos vartotojams (arba jų atstovams) teisę patiems pasirinkti šilumos gamintoją

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

- Šilumos vartotojas (daugiabutis) **pats** pasirenka iš kurio gamintojo pirks šilumą kiekvieną mėnesį (ar ilgesnį laikotarpį)
- Šilumos kaina gaunama susumuojant gamintojo atskirą šilumos gamybos ir visiems vartotojams bendrai taikomas šilumos tiekimo dedamąsias bei įvertinant daugiabutyje patiriamus šilumos skirstymo nuostolius
- Hibridinis trečiojo paketo įgyvendinimas šilumos sektoriuje kuomet šilumos **gamybos, tiekimo ir skirstymo (pardavimo)** įmonės yra visiškai **atskirtos**

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje



Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Veikimo principas:

- Šilumos vartotojų (daugiabučio) atstovas (administratorius) per šilumos biržą pasirenka šilumos gamintoją iš kurio supirks šilumą
- Šilumos gamintojas susieja šilumos poreikio monitoringo sistemą su jį pasirinkusiais vartotojais ir atitinkamai pagal vartotojų poreikį tiekia šilumą į šilumos perdavimo tinklą.
- Šilumos tinklo operatorius vykdo nepriklausomą šilumos gamintojų į tinklą patiektos ir vartotojų suvartotos šilumos apskaitą
- Vartotojai gauna sąskaitą už **gamintojo pagamintą šilumą** bei už šilumos tinklo operatoriaus **šilumos tiekimo paslaugą (visiems vartotojams vienoda kaina)**
- Šilumos gamintojas apmoka šilumos tinklo operatoriumi **šilumos rezervo** palaikymo sąnaudas bei **šilumos balansavimo** sąnaudas. Šilumos tiekimo **nuostolių sąnaudas** apmokamos iš vartotojų pusės

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Įgyvendinimo sąlygos:

- Išskaidytos šilumos tiekimo įmonės į **šilumos gamybos** ir **šilumos tinklo operatoriaus** įmones
- Įsteigta **šilumos birža**
- **Techniniu požiūriu modifikuota šilumos tiekimo sistema**, neapribojanti šilumos gamintojų pajėgumų dėl techninių charakteristikų
- Šilumos gamintojų pagrįstos ir nediskriminuojančios konkurencijos būtinų sąlygų įgyvendinimas
- Įdiegta elektroninė šilumos poreikio ir gamybos monitoringo sistema atskirai kiekvienam daugiabučiui

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Privalumai:

- Šilumos vartotojai kas mėnesį (ar rečiau) turės teisę pasirinkti šilumos gamintoją siūlantį mažiausią kainą
- Šilumos gamintojai tiesiogiai suinteresuoti gaminti šilumą pagal vartojimo grafikus, kadangi patiekus daugiau šilumos nėra generuojamos pajamos.
- Brangiausi gamintojai yra suinteresuoti mažinti kainas ir didinti šilumos gamybos efektyvumą dėl tiesioginės rinkos įtakos

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Trūkumai:

- Siekiant užtikrinti jog gamintojai neturės techninių apribojimų tiekti šilumą į tinklą būtina įrengti (realizuoti) **technškai komplikotą sistemą**, kurioms reikės didžiulių investicijų. Atitinkamai **didelės investicijos** (iki 3 kartų didesnės nei reikalingos šių dienų tinklams atnaujinti) didins kainą ir galiausiai šilumos kainos vartotojams galimai didės lyginant su šiandienine situacija
- Galima **atvirkštinė – šilumos vartotojų konkurencija** dėl pigiausių šilumos gamintojų, kadangi pigiausi šilumos gamintojai dažnai būna maži, iš atsinaujinančių energijos išteklių šilumą gaminantys įrenginiai, kurių galios pakanka tik nedidelei daliai vartotojų
- **Dideli vartotojai** (prekybos, pramogų ar pramonės centrai) galimai **pasinaudos konkurenciniu pranašumu** ir pirmi sudarys sutartis su pigiausiais gamintojais, kai tuo tarpu buitiniams vartotojams liks brangesni.

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Trūkumai:

- Šilumos perdavimo tinklo darbo režimo reguliavimas taps **ypač komplikotu** kadangi gamintojai dirbs pagal skirtingų vartotojų grupių poreikius, kurie taip pat yra skirtingi.
- Neaišku kas bus su vartotojais, kurie pasirinks (arba jiems liks) gamintojas, tačiau tų vartotojų poreikis bus mažesnis nei gamintojo minimalus gamybos režimas
pvz.: Vartotojų, pasirinkusių gamintoją **poreikis yra 10 MW**, tačiau gamintojo **minimalus gamybos režimas yra 15 MW**
- Vartotojų abejingumas ar mažų pastangų dėjimas renkantis gamintoją taip pat gali įtakoti šilumos kainos didėjimą

Trečiojo paketo įgyvendinimo alternatyva šilumos ūkyje

Reikalinga atlikti:

- Šilumos ūkio įstatymo reformą
- Poįstatyminių aktų priėmimas (reglamentuojantys šilumos biržą)
- Infrastruktūros pritaikymas
- Šilumos tiekimo įmonių išskaidymas į šilumos gamybos ir tinklo operatoriaus įmones



Ačiū už dėmesį